

**HOTUBA YA WAZIRI WA MALIASILI NA UTALII MHESHIMIWA DKT. HAMISI A.
KIGWANGALLA (MB), WAKATI AKIWASILISHA BUNGENI MAKADIRIO YA
MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2019/2020**

UTANGULIZI

- 1. Mheshimiwa Spika**, kufuatia taarifa iliyowasilishwa na Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Ardhi, Maliasili na Utalii, ninaomba kutoa hoja kwamba sasa Bunge lako tukufu lipokee na kujadili taarifa ya utekelezaji wa bajeti ya Wizara kwa mwaka wa fedha 2018/2019. Aidha, ninaomba Bunge lako tukufu lijadili na kupitisha makadirio ya mapato na matumizi kwa mwaka wa fedha 2019/2020.
- 2. Mheshimiwa Spika**, ninamshukuru Mwenyezi Mungu kwa kutujalia afya njema na kuniwezesha kuwasilisha mbele ya Bunge lako tukufu, Hotuba ya Bajeti ya Wizara kwa mwaka wa fedha 2019/2020. Ninatumia fursa hii kuwashukuru kwa dhati Mheshimiwa Dkt. John Pombe Joseph Magufuli, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania; Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan, Makamu wa Rais; na Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb), Waziri Mkuu kwa maelekezo yao katika usimamizi wa maliasili, malikale na uendelezaji utalii. Maelekezo yao yameendelea kutoa dira ya uhifadhi, ukuaji wa uchumi na ustawi wa wananchi.
- 3.** Kwa upekee, ninamshukuru kwa dhati Mheshimiwa Rais, Mheshimiwa Makamu wa Rais, Mheshimiwa Waziri Mkuu, Mheshimiwa Japhet N. Hasunga (Mb), aliyekuwa Naibu Waziri wa Maliasili na Utalii na sasa Waziri wa Kilimo, Maj. Gen. Gaudence S. Milanzi (Katibu Mkuu Mstaafu), viongozi wengine, wananchi na madaktari kwa msaada na matibabu waliyonipa baada ya kupata ajali ya gari mwezi Agosti 4, 2018. Katika ajali hiyo, Wizara ilimpoteza ndugu Hamza Temba, Afisa Habari Daraja I. Ninamuomba Mwenyezi Mungu aiweke roho yake mahala pema peponi – Amina.
- 4. Mheshimiwa Spika**, ninakupongeza wewe, Naibu Spika na Wenyeviti wa Bunge kwa kuliongoza Bunge letu tukufu kwa weledi. Aidha, ninaishukuru kwa dhati Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Ardhi, Maliasili na Utalii kwa ushauri ambao umeendelea kuiwezesha Wizara kutekeleza majukumu yake kikamilifu. Vilevile, ninawapongeza wabunge wote waliochaguliwa na kuteuliwa kisha kuapishwa katika kipindi cha mwaka

huu wa fedha. Uadilifu wao, tabia ya kujituma na kufanya kazi kwa bidii ndiyo sababu kubwa ya kuwa sehemu ya wawakilishi wa wananchi katika Bunge hili tukufu. Pia, ninawapongeza wabunge walioteuliwa kuwa mawaziri na manaibu waziri kuziongoza wizara mbalimbali.

5. Mheshimiwa Spika, ninawashukuru Mheshimiwa Constantine J. Kanyasu (Mb), Naibu Waziri; Profesa Adolf F. Mkenda, Katibu Mkuu; na Dkt. Aloyce K. Nzuki, Naibu Katibu Mkuu kwa ushirikiano wanaoendelea kunipa katika kutekeleza majukumu yangu. Aidha, ninawashukuru wakurugenzi na wakuu wa vitengo, wakuu wa mashirika na taasisi, watumishi na wadau kwa ushirikiano wanaotupatia katika kutekeleza majukumu ya Wizara.

6. Mheshimiwa Spika, ninawashukuru wananchi wa Jimbo langu la Nzega Vijijini kwa kuendelea kuniunga mkono kwa dhati katika kutekeleza majukumu yangu kama Mbunge na Waziri wa Maliasili na Utalii. Ninapenda kuwahimiza kuimarisha uhifadhi wa maliasili, malikale na kuendeleza utalii kwa maendeleo endelevu. Aidha, ninamshukuru kwa dhati mke wangu Dkt. Bayoum Kigwangalla na familia yangu kwa ushirikiano wanaonipatia katika kutekeleza majukumu yangu.

7. Mheshimiwa Spika, ninaungana na Waheshimiwa Wabunge wenzangu kutoa pole kwa ndugu, marafiki na wananchi wa majimbo ya Buyungu na Korogwe vijijini kwa vifo vya Mheshimiwa Kasuku Bilago kilichotokea Mei, 2018 na Mheshimiwa Stephen Hillay Ngonyani kilichotokea Julai, 2018. Aidha, ninatoa pole za dhati kwa ndugu, jamaa na marafiki waliopoteza wapendwa wao na mali kuharibiwa kutokana na kushambuliwa na wanyamapori, ajali na maafa yaliyotokea sehemu mbalimbali hapa nchini.

8. Mheshimiwa Spika, kwa upekee ninatoa pole kwa ndugu, marafiki na watumishi wote wa Wizara kutokana na watumishi waliopoteza maisha wakiwa wanatekeleza majukumu yao. Watumishi wawili walishambuliwa na wafugaji kwa kutumia mishale ya sumu, watumishi watano walishambuliwa na wanyamapori na mtumishi mmoja alizama majini. Aidha, watumishi wanne walijeruhiwa na wananchi, mmoja na majangili na mmoja na wanyamapori. Kwa hakika, hawa ni mashujaa na wamekufa wakitetea

rasilimali za nchi - Mwenyezi Mungu aziweke roho zao mahala pema peponi, Amina. Vilevile, ninatoa pole kwa watumishi waliojeruhiwa na ninawaombea wapone haraka na kuendelea na majukumu yao.

9. Mheshimiwa Spika, baada ya utangulizi, ninaomba kuwasilisha hotuba yangu ambayo imegawanyika katika sehemu kuu sita: **Kwanza**, Utangulizi; **Pili**, Dira, Dhima na Majukumu ya Wizara; **Tatu**, Mchango wa Maliasili, Malikale na Utalii katika Maendeleo Endelevu; **Nne**, Maoni na Ushauri wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Ardhi, Maliasili na Utalii; **Tano**, Utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Mwaka wa Fedha 2018/2019; na **Sita**, Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa mwaka wa fedha 2019/2020.

DIRA, DHIMA NA MAJUKUMU YA WIZARA

10. Mheshimiwa Spika, Wizara imepewa dhamana ya kusimamia uhifadhi wa maliasili, malikale na maendeleo ya utalii kwa kushirikiana na wadau. Kutokana na dhamana hiyo, Dira ya Wizara ni *“Maliasili na malikale zilizohifadhiwa kwa manufaa ya Watanzania wakati ikiongoza kuchangia ukuaji wa uchumi”*. Aidha, Dhima ya Wizara ni *“Uhifadhi endelevu wa maliasili na malikale na kuendeleza utalii kwa manufaa ya Taifa”*. Vilevile, Wizara imeendelea kutekeleza majukumu yake ya kuandaa na kupitia sera, mikakati na miongozo mbalimbali; kuandaa, kupitia na kusimamia sheria na kanuni; kufuatilia na kufanya tathmini ya utekelezaji wa sera, sheria, programu na miongozo; kujenga uwezo wa kitaaluma na kitaasisi na kuimarisha ushirikiano wa kikanda na kimataifa.

MCHANGO WA MALIASILI NA UTALII KATIKA MAENDELEO ENDELEVU

11. Mheshimiwa Spika, Tanzania imejaliwa kuwa na maeneo ya hifadhi za wanyamapori, misitu, nyuki na malikale yenye mchango mkubwa katika uhifadhi wa mazingira, ustawi wa wananchi na ukuaji wa uchumi. Maeneo ya maliasili yanatoa huduma za maji kwa matumizi mbalimbali; makazi ya wanyamapori na viumbe wengine, uchavushaji, uhifadhi wa udongo, ufyonzaji wa kaboni na hivyo kupunguza athari za mabadiliko ya tabianchi. Uhusiano bora kati ya uhifadhi na maendeleo unachangia

katika ustawi wa maliasili, matumizi endelevu, ustawi wa wananchi, ukuaji wa uchumi na usalama wa Taifa. Hivyo, ninaendelea kutoa rai kwa umma kuendelea kujenga mtazamo chanya na kushirikiana na Wizara katika kuhifadhi maliasili, malikale na kuendeleza utalii.

MAONI NA USHAURI WA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA ARDHI, MALIASILI NA UTALII

12. Mheshimiwa Spika, Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Ardhi, Maliasili na Utalii imepitia taarifa ya utekelezaji wa mpango na bajeti ya mwaka wa fedha 2018/2019 na kuchambua makadirio ya mapato na matumizi kwa mwaka wa fedha 2019/2020. Kamati ilitoa ushauri kwenye maeneo 21 yanayolenga kuboresha utekelezaji wa majukumu ya Wizara. Napenda kuliarifu Bunge lako tukufu kuwa ushauri wa Kamati umezingatiwa katika mpango na bajeti ya mwaka wa fedha 2019/2020.

UTEKELEZAJI WA MPANGO NA BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2018/2019

Ukusanyaji Maduhuli

13. Mheshimiwa Spika, Wizara iliidhinishiwa kukusanya maduhuli ya **Shilingi 63,282,680,713**. Hadi Machi 2019, **Shilingi 37,951,669,310** sawa na asilimia 60 ya makadirio zimekusanywa. Aidha, Mashirika ya TANAPA, NCAA, TAWA na TFS yaliidhinishiwa kukusanya **Shilingi 619,521,447,545**. Hadi Machi 2019, **Shilingi 501,113,265,899.76** sawa na asilimia 80.9 ya makadirio zimekusanywa. Mashirika hayo yalitumia fedha hizo kwa ajili ya kutekeleza majukumu yake ya uhifadhi, uendelezaji utalii, na kuchangia katika Mfuko Mkuu wa Serikali.

Matumizi ya Kawaida na Maendeleo

14. Mheshimiwa Spika, Wizara iliidhinishiwa bajeti ya matumizi ya kawaida na miradi ya maendeleo ya **Shilingi 116,310,848,543.15**. Bajeti hiyo inajumuisha **Shilingi 86,231,466,543** kwa ajili ya matumizi ya kawaida na **Shilingi 29,978,082,000** kwa ajili ya miradi ya maendeleo. Hadi Machi 2019, Wizara imepokea **Shilingi 49,842,260,769**. Kati ya fedha zilizopokelewa, **Shilingi 39,653,292,391** ni matumizi ya kawaida na **Shilingi 10,188,968,377** kwa ajili ya miradi ya maendeleo.

Mapitio ya Sera, Sheria na Kanuni

15. Mheshimiwa Spika, Wizara imekamilisha rasimu za Sera za Taifa za Misituta (2019) na Utalii (2019) na mikakati ya utekelezaji wake. Wadau wote wameshirikishwa kikamilifu katika kuandaa sera hizo. Hatua inayofuata ni kuwasilisha rasimu husika kwenye Baraza la Mawaziri kwa uidhinishaji. Aidha, Wizara imekamilisha maandalizi ya rasimu ya mapendekezo ya kurekebisha Sheria ya Wanyamapori Sura 283 na inapitia Sheria ya Mambo ya Kale na kuboresha sheria za kisekta kwa kupitia kanuni na kutayarisha miongozo mbalimbali.

Mafanikio

Kupungua kwa Ujangili

16. Mheshimiwa Spika, Serikali imepiga hatua na kupata mafanikio makubwa katika kutokomeza ujangili. Matokeo ya sensa ya tembo katika mfumo ikolojia wa Selous – Mikumi iliyofanyika mwaka 2018, yanaonesha kuwa idadi ya tembo haipungui. Aidha, sensa hiyo haikubaini mizoga mipya ya tembo waliouawa na majangili katika mfumo ikolojia huo. Sote tunashuhudia kuongezeka kwa idadi ya tembo na wanyamapori wengine waliokuwa wakiwindwa na majangili. Hali hiyo inasababisha wanyamapori kuanza kuonekana katika maeneo ambayo awali haikuwa rahisi kuwaona. Mfano, hivi karibuni tembo wameonekana eneo la Chuo Kikuu cha Dodoma mara mbili.

17. Mheshimiwa Spika, mafanikio makubwa yanayoendelea kupatikana katika kupambana na ujangili ni kutokana na uongozi shupavu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Mheshimiwa Dkt. John Pombe Joseph Magufuli na viongozi wetu wote wa ngazi ya juu. Uongozi huu shupavu umefanya kazi ya kuratibu vyombo vya ulinzi na usalama kwenye Kikosikazi cha Taifa Dhidi ya Ujangili (*National Task Force Antipoaching*) kuwa rahisi na yenye mafanikio. Kutokana na juhudi hizo tunashuhudia mapapa wa ujangili wakikamatwa kwa kasi kubwa zaidi, kufikishwa mahakamani na kuhukumiwa vifungo vya miaka mingi. Mfano, mhalifu sugu, Bibi Yang Feng Lan kwa jina maarufu la *Queen of Ivory*, amehukumiwa kifungo cha miaka 17 jela na kulipa faini ya shilingi bilioni 26. Adhabu hiyo imetolewa kutokana na jangili huyo kujihusisha na kuratibu mtandao mkubwa wa biashara haramu ya nyara hususan meno

ya tembo na pembe za faru. Aidha, watuhumiwa wengine wa ujangili wameendelea kukamatwa hususan wale wanaotuhumiwa kufanya biashara haramu ya meno ya tembo kwa muda mrefu.

18. Mheshimiwa Spika, jitihada za kupambana na ujangili zimetuwezesha kutambua mbinu mbalimbali na mitandao ya ujangili. Hivi karibuni tumewanasa baadhi ya watumishi wa umma na hakimu mmoja kwa tuhuma za kushiriki kwenye mtandao wa kusaidia na kulinda majangili. Watuhumiwa wote wamefunguliwa mashtaka. Serikali itaendelea kuwasaka wote wanaofadhili na kuwezesha ujangili hadi kutokomeza kabisa uhalifu huo.

Uanzishwaji wa Jeshi Usu

19. Mheshimiwa Spika, katika jitihada za kudhibiti ujangili, Serikali imeanzisha Jeshi Usu la kulinda maliasili zetu. Hatua hiyo inatoa msukumo wa kipekee katika kuimarisha nidhamu ya watumishi ikiwa ni pamoja na kukabiliana na changamoto za ujangili unaotumia mbinu za kisasa kama vile silaha za kivita. Mfumo huo ulizinduliwa rasmi Novemba, 2018 na Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan, Makamu wa Rais. Hadi Machi 2019, watumishi 2,176 kutoka TANAPA, NCAA, TAWA na TFS wamepatiwa mafunzo ya Jeshi Usu.

Kubadilisha Hadhi Maeneo ya Hifadhi

20. Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea kubadilisha hadhi maeneo ya hifadhi ili kuimarisha uhifadhi na ulinzi hususan katika maeneo ya mpakani na kuendeleza utalii. Katika kutekeleza azma hiyo, Wizara inakamilisha taratibu za kubadili hadhi mapori ya akiba ya Biharamulo, Burigi, Kimisi, Ibanda, na Rumanyika-Orugundu kuwa hifadhi za Taifa. Aidha, mchakato wa kubadili hadhi ya mapori ya akiba Kigosi, Moyowosi na Ugalla unaendelea.

21. Wizara imetayarisha mapendekezo ya kubadili mpaka wa Hifadhi ya Taifa Serengeti (14,763 km²) kwa kujumuisha Pori Tengefu Ghuba ya Speke (57 km²) na sehemu ya ukanda wa maji Ziwa Victoria (81 km²). Hatua hiyo itahakikisha upatikanaji

wa malisho na maji kwa wanyamapori muda wote, kuimarisha usimamizi wa mazalia ya samaki, kupunguza migogoro na kufungua fursa za maendeleo ya utalii Kanda ya Ziwa na kuimarika kwa ustawi wa wananchi. Utekelezaji wa mapendekezo ya kubadili hadhi maeneo hayo unashirikisha wadau wote na fidia stahiki zitalipwa pale itapolazimu kuhamisha wakazi.

22. Mheshimiwa Spika, Wizara imepandisha hadhi misitu ya hifadhi ya Mwambesi (Tunduru); Pindirol (Kilwa), Itulu Hills (Sikonge), Magombera (Kilombero) na Kalambo Falls (Kalambo) kuwa misitu ya hifadhi ya mazingira asilia. Aidha, Wizara imezindua rasmi mji wa Mikindani kuwa mji wa kihistoria.

Ongezeko la Idadi ya Watalii na Mapato

23. Mheshimiwa Spika, idadi ya watalii walioingia nchini imeongezeka kutoka 1,327,143 mwaka 2017 hadi kufikia watalii 1,505,702 mwaka 2018. Ongezeko hilo limechangia kuongezeka kwa mapato yatokanayo na utalii kutoka Dola za Marekani bilioni 2.2 mwaka 2017 hadi kufika Dola za Marekani bilioni 2.4 mwaka 2018. Mafanikio hayo yanatokana na jitihada mbalimbali za kutangaza vivutio vya utalii kupitia maonesho ya WTM (Uingereza), ITB (Ujerumani), *Conservation and Tourism Fair (Rwanda)*, *Travel Market Top Resa (Ufaransa)*, *Magical Kenya Travel Expo (Kenya)*, *International Tourism Travel Expo (Kanada)*, *China International Expo na Road show (China)*, *Dutch Expo (Uholanzi)*, *Outbond Travel Market - OTM na road show (India)*, *FITUR (Hispania)*, *Holiday Fair (Ubeligiji)*, na *International Mediterranean Tourism Market - IMTM (Israeli)* na Falme za Kiarabu.

24. Mheshimiwa Spika, jitihada nyingine zilizofanyika ni kuendelea kutangaza vivutio vya utalii kupitia vyombo vya habari ndani na nje ya nchi - kwa mfano, TBC1, ITV, Clouds TV, BBC Swahili, na Doutche Welle Ujerumani; mitandao ya kijamii; kuandaa ziara za waandishi wa habari wa nje; *bloggers*; kutumia watu mashuhuri; na ofisi za Balozzi zetu nje ya nchi. Aidha, Wizara imekamilisha maandalizi ya utambulisho mpya wa utalii Tanzania (*Tanzania Destination Brand*) ujulikanao kama “*Tanzania, Unforgettable*”. Utambulisho huo umeanza kutumika kwenye maonesho mbalimbali

yaliyofanyika nje ya nchi na ndani ya nchi. Vilevile, Wizara ya Habari, Utamaduni, Sanaa na Michezo imeanzisha Chaneli maalumu ya kutangaza vivutio vya utalii “*Tanzania Safari Channel*” ambayo itasaidia kuwavutia wageni wengi kutembelea nchini. Wizara imeendelea kuchangia katika kugharimia uanzishaji na uendeshaji wa chaneli hiyo.

25. Mheshimiwa Spika, utangazaji wa vivutio vya utalii umeendelea kuonesha matokeo chanya ambapo mnamo tarehe 20 Aprili 2019, Tanzania ilipokea kundi la watalii 1,000 kwa wakati mmoja kutoka nchini Israel. Kutokana na ujio huo, watalii wengi zaidi wanatarajiwa kuja kutoka nchi hiyo. Aidha, tarehe 12 Mei 2019, kundi la watalii 336 wakiwemo waandishi wa habari kutoka nchini China lilipokelewa. Hili ni kundi la kwanza kati ya watalii 10,000 wanaotarajiwa kutoka China.

26. Mnamo tarehe 1 Aprili 2019, kundi la wafanyabiashara ya utalii, wakala wa utalii na waandishi wa habari za utalii kutoka nchi za Malaysia, Ufilipino, Thailand na Indonesia walifika nchini kutazama vivutio vya utalii vilivyomo nchini na wameahidi kwenda kuvitangaza. Mafanikio haya yanatokana na uwekezaji mkubwa uliofanywa na Serikali kutangaza utalii katika masoko mapya ya Israel, China, India na Urusi. Aidha, mafanikio haya yamechangiwa na juhudi za ofisi za ubalozi zilizopo nje ya nchi. Tunamshukuru kwa namna ya pekee Waziri Mkuu, Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb) kwa kuongoza hafla za kupokea na kuyaaga makundi hayo ya awali ya watalii.

Kupanua Wigo wa Mazao ya Utalii

27. Mheshimiwa Spika, katika kuendeleza utalii, Wizara imeendelea na jitihada za kupanua wigo wa mazao ya utalii. Mazao hayo ni pamoja na utalii wa fukwe, utalii wa mikutano, utalii wa meli, utalii wa majini, utalii wa michezo, utalii wa utamaduni na kuanzisha shughuli mpya za utalii katika maeneo ya hifadhi. Shughuli hizo zinajumuisha safari za kutembea kwa miguu hifadhini, safari za puto (*Hot Air Balloon*), utalii wa *Canopy walkway* na safari za mitumbwi kwenye hifadhi za maji kama vile Rubondo. Aidha, Wizara kwa kushirikiana na Halmashauri za Majiji ya Dar es salaam na Arusha

imezindua safari za kitalii ndani ya miji hiyo (*city tours*). Vilevile, miongozo ya uwekezaji katika maeneo yanayosimamiwa na Wizara imeandaliwa ili kutoa fursa za uwekezaji katika shughuli za utalii. Pia, ili kuweka mazingira wezeshi ya kukuza utalii wa meli, Wizara itajiunga tena na vyama vya waandaaji wa utalii wa meli duniani.

Kuendeleza Utalii Kanda ya Kusini kupitia Mradi wa REGROW

28. Mheshimiwa Spika, Wizara imeanza kutekeleza Mradi wa Kusimamia Maliasili na Kuendeleza Utalii Kanda ya Kusini (REGROW). Mradi huo utafungua utalii Kanda ya Kusini na kwa kuanzia, utaimarisha miundombinu ya ndani ya hifadhi za Taifa Ruaha, Mikumi, Milima ya Udzungwa na Pori la Akiba Selous Kanda ya Kaskazini (Matambwe) kwa kujenga barabara, madaraja, viwanja vya ndege, malango ya kuingia, vituo vya utalii, kambi za watalii, na shughuli za kiuchumi za kijamii zinazozunguka hifadhi hizo. Aidha, ili kuhakikisha Mto Ruaha Mkuu unatiririsha maji mwaka mzima, mradi utaimarisha usimamizi wa matumizi ya maji katika Bonde la Usangu.

29. Hadi sasa, zabuni za usanifu wa ujenzi wa barabara, madaraja na majengo katika hifadhi tatu za Taifa zipo katika hatua za mwisho za kupata wataalam washauri. Aidha, zabuni ya usanifu wa viwanja vya ndege ndani ya hifadhi ipo katika hatua ya kutangazwa na zabuni ya ukarabati wa miundombinu ya umwagiliaji ya skimu ya umwagiliaji ya Madibira ipo katika hatua ya kupata mkandarasi.

Kuboresha Miundombinu ya Utalii Ikolojia

30. Mheshimiwa Spika, Wizara imejenga ofisi sita na vituo 15 vya ulinzi katika hifadhi za mazingira asilia za Chome, Magamba, Mlima Rungwe, Mkingu, Minziro, na Uzungwa *Scarp*. Aidha, barabara zenye urefu wa kilometa 89.6 na njia za kutembea watalii zenye urefu wa kilometa 102.6 zimesafishwa katika misitu hiyo. Vilevile, ujenzi wa ngazi yenye mita 183 kuelekea kwenye maporomoko ya Kalambo umefanyika. Pia, kambi 11 za kupumzikia wageni zimesafishwa katika misitu saba ya hifadhi za asilia za Mlima Hanang, Mlima Rungwe, Uzungwa, Uluguru, Kimboza, Rondo na Kilombero.

Kuanzisha na Kuendeleza Mashamba Mapya ya Miti

31. Mheshimiwa Spika, jumla ya hekta 1,734 zimepandwa miti katika mashamba mapya ya miti ya Wino (Songea), Iyondo Msimwa (Ileje), Biharamulo (Chato), Mpepo (Mbinga), Buhigwe (Kigoma) na Mtibwa/Pagale (Mvomero). Aidha, shamba jipya kwa ajili ya uzalishaji wa gundi inayotokana na miti ya migunga lenye ukubwa wa hekta 50,000 limeanzishwa katika Wilaya ya Iramba (Singida).

Kuendeleza Vituo vya Mambo ya Kale

32. Mheshimiwa Spika, Wizara imeanza kuendeleza maeneo ya malikale kupitia mashirika ya TANAPA, NCAA, TAWA, na TFS ili kuhakikisha rasilimali hizo zinatumika kiutalii na kuongeza mchango katika Pato la Taifa. Mkakati huo unahusisha kuboresha miundombinu ya vituo hususan vituo vya kumbukumbu na taarifa, kuweka huduma muhimu kwa watalii, ofisi na barabara ili viwe na muonekano unaovutia na kufikika kwa urahisi.

33. Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza azma hiyo, TANAPA imepewa vituo vya Caravan Serai (Bagamoyo), Makumbusho ya Mkwawa na Zana za Kale za Mawe Isimila (Iringa), Dkt. Livingstone Ujiji (Kigoma), na Nyumba ya Kumbukizi ya Mwalimu Nyerere Magomeni (Dar es Salaam). Aidha, Mamlaka ya Hifadhi ya Ngorongoro imepewa vituo vya Michoro ya Miambani Mumba, Nyayo za Engaraseo, Mfumo wa umwagiliaji Engaruka, Kituo cha Amboni na Kimondo cha Mbozi. Vilevile, TAWA imepewa vituo vya Magofu ya Kunduchi na Kilwa. Pia, TFS imepewa vituo vya magofu ya Tongoni (Tanga), Tembe la Kwihara na *Old Afya Building* (Tabora), Magofu ya Kaole, Michoro ya Miambani (Kondoa) na Ngome Kongwe (Bagamoyo). Katika kutekeleza jukumu hilo, mashirika yameanza kufanya tathmini ya namna ya kuviboresha na kuviendeleza vituo hivyo. Uboreshaji huo utasimiwa na Idara ya Mambo ya Kale na Shirika la Makumbusho ya Taifa.

34. Hadi sasa kazi zilizofanyika ni ujenzi wa Makumbusho ya kisasa katika Bonde la Olduvai, Kituo cha kumbukumbu na taarifa katika eneo la Kimondo cha Mbozi, ukarabati wa nyumba ya Kumbukizi ya Mwalimu Nyerere Magomeni, kuanzisha Siku ya

Kimondo duniani ambayo itakuwa inasherehekewa kila mwaka na kuanza maandalizi ya kusherekea miaka 60 (*Diamond Jubilee*) ya uvumbuzi fuvu la *Zinjanthropus*.

Kuimarika kwa Mifumo ya Ukusanyaji Maduhuli

35. Mheshimiwa Spika, katika kuboresha utoaji wa huduma na ukusanyaji wa mapato ya Serikali, Wizara imekamilisha ujenzi wa mfumo funganishi wa kieletroniki wa kutoa leseni/vibali, kukusanya takwimu/taarifa na kukusanya mapato kutoka vyanzo mbalimbali ujulikanao kama *MNRT Portal*. Mfumo huo umeanza kutumika kukusanya maduhuli ya TAWA, TFS, TAWIRI, TAFORI, NMT, vituo 16 vya malikale na kuuza vitalu vya uwindaji na mazao ya misitu kwa njia ya minada. Aidha, Mfumo huo umefunganishwa na mifumo mingine ya TEHAMA ya Serikali kama vile TRA, GePG, eGA, BRELA, NIDA na TIRA ili kuwezesha utoaji wa huduma mbalimbali kwa pamoja. Vilevile, uwekaji wa *internet* (Wi-Fi) na ufungaji *CCTV camera* umefanyika kwenye malango ya kuingia na kutoka katika vituo vya TANAPA na NCAA. Mifumo hiyo imepunguza muda wa kuhudumia mteja; umerahisisha utoaji wa leseni, vibali na ada za mazao ya maliasili; na kuhakiki takwimu za wageni wanaoingia kwenye vivutio vya utalii na kuimarisha usalama wa wageni na watumishi.

Kuboresha Mazingira ya Kufanya Biashara

36. Mheshimiwa Spika, Wizara kwa kushirikiana na Ofisi ya Waziri Mkuu, Wizara ya Fedha na Mipango na wadau wa sekta ya utalii imeendelea kuboresha mazingira ya kufanya biashara kama ilivyobainishwa katika mkakati ujulikanao kama *Blueprint*. Eneo mojawapo linalofanyiwa kazi ni kukusanya tozo mbalimbali zinazohusiana na biashara za utalii kupitia dirisha moja (*one payment stop center*) litakaloratibiwa na Wizara ya Maliasili na Utalii na kusimamiwa na Wizara ya Fedha na Mipango. Lengo la kutumia mfumo wa *MNRT Portal* ni kukusanya na kuonesha mgawanyo wa tozo mbalimbali kwa kila taasisi na mamlaka. Hatua hiyo itarahisisha ukusanyaji wa tozo, kumuhudumia mteja kwa muda mfupi na kuondoa uwezekano wa kutoza mteja kodi mara mbili.

Masuala Mtambuka

Utatuzi wa Migogoro

37. Mheshimiwa Spika, mnamo tarehe 15 Januari, 2019, Mheshimiwa Rais aliwaagiza mawaziri wa kisekta kuwasilisha mapendekezo ya ufumbuzi wa migogoro ya matumizi ya ardhi katika maeneo wanayoyasimamia. Wizara ya Maliasili na Utalii ni moja ya wizara za kisekta zilizounda Kamati ya Mawaziri ya ufumbuzi wa migogoro ya matumizi ya ardhi. Kamati hiyo ambayo inaongozwa na Waziri wa Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi imekamilisha kazi yake na kuwasilisha taarifa ya mapendekezo ya utatuzi wa migogoro ya ardhi nchini. Wizara imejipanga vema kutekeleza maelekezo yote ambayo Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania atakayotoa kuhusu utatuzi wa migogoro hiyo.

38. Mheshimiwa Spika, sambamba na utekelezaji wa maagizo ya Mheshimiwa Rais, Wizara imeendelea kutatua migogoro kwa kushirikiana na wizara nyingine na wananchi wa maeneo yenye migogoro. Baadhi ya jitihada zinazofanyika ni kutoa elimu ya uhifadhi, kuhakiki mipaka ya maeneo ya hifadhi, na kuweka alama za kudumu na mabango ya tahadhari ili mipaka ionekane kwa urahisi. Aidha, Wizara kwa kushirikisha jamii imepima mipaka ya Kituo cha Makumbusho ya Mtwana Mkwawa - Kalenga chenye ukubwa wa ekari 7.6 na kituo cha Tembe la Dkt Livingstone Kwihara –Tabora na ipo katika hatua ya mwisho ya kupatiwa hati ya umiliki wa ardhi.

Ushirikiano wa Kikanda na Kimataifa

39. Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea kudumisha na kuboresha ushirikiano wa kikanda na kimataifa kwa kushiriki katika mikutano, semina na warsha mbalimbali. Kupitia Jumuiya ya Afrika ya Mashariki, Wizara imeshiriki katika kutayarisha Itifaki za Jumuiya ya Afrika Mashariki kuhusu Usimamizi wa Mazingira na Maliasili, na Usimamizi wa Wanyamapori na Uendelezaji wa Utalii. Aidha, kupitia mradi wa Usimamizi wa Bioanuai na maeneo yaliyohifadhiwa (BIOPAMA I), Wizara imeshiriki katika kutayarisha taarifa ya tathmini ya hali halisi ya maeneo yaliyohifadhiwa (*State of Protected Areas*). Kazi hiyo itawezesha utekelezaji wa awamu ya pili ya mradi wa BIOPAMA. Aidha, Wizara inashiriki katika kupitia vigezo vya madaraja ya hoteli na migahawa katika nchi wanachama wa Jumuiya.

40. Mheshimiwa Spika, Wizara ilishiriki mkutano wa SADC uliofanyika nchini Afrika Kusini kwa ajili ya kujadili uendelezaji maeneo ya hifadhi yanayovuka mipaka (*Trans-frontier Conservation Areas*). Mkutano huo uliweka mkakati wa kukabiliana na changamoto za maeneo ya hifadhi yanayovuka mipaka. Aidha, Wizara ilishiriki Mkutano wa tatu wa *AFRI 100 Annual Partnership* uliofanyika nchini Kenya ukiwa na maudhui ya kurudishia maeneo ya uoto uliopotea Barani Afrika. Katika mkutano huo, Tanzania iliahidi kurudishia hekta milioni 5.2 za uoto wa asili uliopotea ili kuboresha uhifadhi wa mazingira na kuongeza malighafi za viwanda.

41. Mheshimiwa Spika, Wizara ilishiriki Mkutano Mkuu wa 42 wa UNESCO wa Kamati ya Urithi wa Dunia uliofanyika nchini Bahrain ambao ulijadili taarifa ya uhifadhi wa Ngorongoro na Serengeti na mradi wa ujenzi wa Bwawa la kufua umeme kwenye Mto Rufiji katika Pori la Akiba Selous, na mkutano wa Shirika la Utalii Duniani (UNWTO) na UNESCO nchini Uturuki uliojadili Kanuni za Maadili ya utalii na kujadili namna utalii wa utamaduni unavyochangia katika maendeleo ya uchumi. Kanuni hizo zinaandaliwa ili kuwezesha nchi kuwa na utalii utakaokidhi vigezo vya kimataifa.

42. Wizara ilishiriki katika mkutano wa 24 wa Umoja wa Mataifa kuhusu Mkataba wa Mabadiliko ya Tabianchi (UNFCCC) uliofanyika mjini Katowice, Poland, mwezi Disemba 2018. Mkutano huo ulihusu kujadiliana na kukubaliana katika utekelezaji wa Mkataba wa Mabadiliko ya Tabianchi, Itifaki ya Kyoto na Makubaliano ya Paris. Katika Mkutano huo, Wizara ilianzisha mazungumzo na Wizara ya Mazingira ya Poland kuhusu ushirikiano kati ya TFS na *State Forest Agency* ya nchini Poland.

Utawala na Uendelezaji Rasilimaliwatu

43. Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea kuwajengea uwezo watumishi wake kwa kuwapatia mafunzo; kusimamia maslahi, maadili, ustawi na afya za watumishi; na kuboresha mazingira ya kufanyakazi. Mazingira ya kazi yameboreshwa kwa kuwajengea ofisi, kuwapatia vitendeakazi, vifaa vya mawasiliano na matumizi ya teknolojia ya kisasa – mfano, kutumia *satellite collar* katika kufuatilia mienendo ya wanyamapori na matumizi ya maeneo yaliyohifadhiwa. Maboresho mengine

yamehusisha matumizi ya ndege zisizo na rubani, kukamata wanyamapori kwa kutumia kemikali salama badala ya mitego, na kutumia *helicopter* katika maeneo hatarishi.

44. Mheshimiwa Spika, katika kuimarisha utekelezaji wa majukumu yake, Wizara imebadili mwelekeo kwa: (i) kuendeleza vituo vya mambo ya kale kupitia TANAPA, NCAA, TAWA, na TFS (ii) kuhamisha usimamizi wa vituo vya mambo ya kale kutoka Idara ya Mambo ya Kale kwenda Shirika la Makumbusho ya Taifa (NMT) (iii) kuhamisha baadhi ya majukumu muhimu ya uendelezaji utalii kutoka Idara ya Utalii kwenda Bodi ya Utalii Tanzania (TTB) (iv) majukumu ya Wakala wa Mbegu za Miti Tanzania (TTSA) yamehamishiwa TFS na (v) kuipa TAFORI jukumu la utafiti wa ufugaji nyuki. Kufuatia hatua hiyo, Idara ya Mambo ya Kale na Idara ya Utalii zitaendelea kusimamia masuala ya kisera, sheria, na ufuatiliaji na tathmini.

Majukumu ya Wizara

Utekelezaji wa Masuala Mahsusi Sekta Ndogo ya Wanyamapori

Ujenzi wa Barabara kutoka Lango la Loduare hadi SENAPA (Golini)

45. Mheshimiwa Spika, katika eneo ya Hifadhi ya Ngorongoro, Wizara imekubaliana na UNESCO kuhusu ujenzi wa barabara kutoka lango la Loduare hadi katika mpaka wake na Hifadhi ya Taifa Serengeti (Golini), yenye urefu wa Kilomita 88 kwa kiwango cha lami rafiki kwa mazingira. Barabara hiyo itakapokamilika itarahisisha shughuli za uhifadhi, usafiri kwa watalii na utoaji huduma za kijamii kwa wenyeji. Aidha, hatua hiyo itapunguza gharama za matengenezo ya mara kwa mara ya barabara na uharibifu wa mazingira ndani ya hifadhi.

Usimamizi wa Biashara ya Wanyamapori Hai

46. Mheshimiwa Spika, Serikali imeendelea kufunga biashara ya wanyamapori hai kwa kuzingatia maslahi mapana ya nchi. Serikali inakamilisha taratibu za kuwarudishia wafanyabiashara fedha walizotumia kulipia huduma mbalimbali. Aidha, kwa sasa Wizara inaandaa mkakati wa kitaifa wa biashara ya wanyamapori hai kwa njia ya ufugaji wa wanyamapori ili kuleta tija kwa wananchi na kwa taifa. Mkakati huo utatoa fursa ya

ajira kwa Watanzania pamoja na upatikanaji wa nyaraghafi kwa ajili ya viwanda vya ndani.

Uwindaji wa Kitalii

47. Mheshimiwa Spika, Wizara kwa kushirikiana na wadau wa tasnia ya uwindaji wa kitalii inafanya mapitio ya Kanuni za Uwindaji wa Kitalii za mwaka 2015. Mabadiliko yatakayofanyika katika Kanuni hizo yatahusisha kubadili mafungu (*packages*) ya siku za safari za uwindaji wa kitalii ili kupanua wigo na ufanisi katika biashara, kuongeza wigo wa idadi na spishi za wanyamapori wanaowindwa. Mabadiliko mengine ni kupunguza viwango vya ada za uwindaji wa wanyamapori na ada zinazolipwa kabla ya kuwinda kwa kuzingatia hali ya masoko, kupunguza madaraja ya vitalu kutoka matano hadi matatu. Aidha, muhula wa uwindaji wa kitalii utaongezwa kutoka miaka mitano ya awali kwenda miaka 10 kwa vitalu vya daraja la kwanza na pili na miaka 15 kwa daraja la tatu. Marekebisho hayo yanalenga kuongeza idadi ya watalii wawindaji na mapato.

48. Mheshimiwa Spika, Wizara imeandaa Mwongozo wa Ugawaji wa Vitalu vya Uwindaji wa Kitalii kwa njia ya mnada wa kielektroniki (*Guidelines for Allocation of Hunting Blocks through Auctioning*) pamoja na mfumo wa kielektroniki wa kugawa vitalu vya uwindaji wa kitalii. Utaratibu huo unatoa fursa kwa kampuni za uwindaji wa kitalii kutoka ndani na nje ya nchi kushiriki kwenye ushindani wa kumiliki vitalu vya uwindaji wa kitalii hivyo, kuongeza uwazi na utawala bora katika tasnia ya uwindaji. Mnada wa kwanza umepangwa kufanyika tarehe 10 Juni 2019 na utahusisha vitalu 26. Tangazo la mnada limewekwa kwenye tovuti ya Wizara (www.mnrt.go.tz) na TAWA (www.tawa.go.tz)

Uwindaji wa Wenyeji

49. Mheshimiwa Spika, Wizara ilisitisha uwindaji wa wenyeji na wageni wakazi mwaka 2015 kutokana na usimamizi hafifu, kutokuwepo vitalu vya uwindaji huo pamoja na ujangili. Wizara imefanya tathmini ya uwindaji wa wenyeji na wageni wakazi na kuandaa mkakati wa kuboresha usimamizi wake. Kutokana na matokeo ya tathmini hiyo, Wizara imefungua uwindaji huo katika maeneo matano kuanzia mwaka 2018. Maeneo hayo ni maeneo ya wazi Kilwa, Kisarawe na Simbaguru, na mapori tengefu ya

Kitwai na Ugalla. Aidha, Wizara inatarajia kutenga maeneo mengine kwa ajili ya uwindaji wa wenyeji. Vilevile, Wizara inakamilisha Kanuni za Uwindaji wa Wenyeji ambazo zitaruhusu uanzishwaji wa vituo na taratibu za kuuza nyamapori kwenye mabucha maalum.

Ulinzi wa Wananchi na Mali zao Dhidi ya Wanyamapori Wakali na Waharibifu

50. Mheshimiwa Spika, mashirika ya TAWA, TANAPA na NCAA kwa kushirikiana na halmashauri za wilaya na wadau wengine yameendelea kufanya doria za kudhibiti wanyamapori wakali na waharibifu. Aidha, vituo vya askari vimewekwa katika maeneo yenye changamoto kubwa ya wanyamapori wakali na waharibifu. Vilevile, mbinu na teknolojia mbalimbali zinazoendelea kutumika ni pamoja na kuweka uzio wa umeme na kuwavalisha mikanda ya kielektroni (*collar*) tembo ili kufuatilia mienendo yao na kuwadhibiti wanapotoka ndani ya hifadhi kabla ya uharibifu kutokea. Katika kukabiliana na changamoto ya mamba na viboko, sensa ya wanyamapori hao inaendelea katika maeneo ya Ziwa Rukwa na mito inayopita vijijini. Matokeo ya sensa hiyo yataonesha idadi ya mamba wanaopaswa kupunguzwa katika maeneo yenye matukio ya wananchi kujeruhiwa na kuuawa na mamba.

51. Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea kulipa kifuta jasho na kifuta machozi kwa wananchi kufuatia uharibifu wa mali na upotevu wa maisha uliotokana na wanyamapori wakali na waharibifu. Hadi Machi 2019, **Shilingi 1,426,636,500** zimelipwa kwa wananchi 7,320 wa wilaya 57 kama kifuta jasho na kifuta machozi.

Usimamizi wa Eneo la Bonde la Kilombero

52. Mheshimiwa Spika, Kamati iliyoundwa na Wizara mwezi Januari, 2018 imewasilisha taarifa yake ya namna bora ya kusimamia eneo la Bonde la Kilombero. Taarifa hiyo imewasilisha mapendekezo ya kufuta au kurekebisha mipaka ya vijiji vilivyopimwa kinyume cha sheria ndani ya eneo la pori tengefu ambalo ni sehemu ya Bonde la Kilombero, kuendelea kuhifadhi maeneo nyeti ya ziada kwa uhai wa Bonde, kuwaondoa wananchi waliovamia na kusitisha uingizaji mifugo. Mapendekezo mengine yaliyowasilishwa ni kutatua migogoro ya matumizi ya ardhi kwa kuendelea na zoezi la upimaji mipaka na uwekaji wa alama za kudumu, kubadili hadhi ya Pori Tengefu kuwa

pori la akiba ili kuimarisha usimamizi, na kuhimiza matumizi endelevu. Aidha, Kamati inasisitiza umuhimu wa kuendelea kuwaelimisha, kuwahamasisha na kuwashirikisha wananchi na wadau wengine katika usimamizi wa Bonde la Kilombero.

53. Mheshimiwa Spika, Kamati ya Mawaziri kuhusu ufumbuzi wa migogoro ya matumizi ya ardhi nchini ilipata fursa ya kutembelea Bonde la Mto Kilombero. Katika ziara hiyo, Kamati ilisisitiza umuhimu wa kuendelea kulinda na kuhifadhi maeneo ya hifadhi za misitu, wanyamapori na vyanzo vya maji. Wizara yangu itazingatia mapendekezo ya Kamati ya Mawaziri kuhusu ufumbuzi wa migogoro ya matumizi ya ardhi nchini, hususan katika kipindi hiki ambacho Serikali inatekeleza ujenzi wa Mradi wa Kufua Umeme Rufiji.

Maeneo ya Jumuiya ya Hifadhi za Wanyamapori (WMAs)

54. Mheshimiwa Spika, mabaraza ya WMA yanasimamia biashara ya uwindaji wa kitalii na yanahitaji kuwa na wajumbe wenye weledi na uelewa wa masuala ya uwekezaji, uongozi na usimamizi katika tasnia ya utalii. Aidha, mabaraza ya WMA yanaingia mikataba na kampuni/watu wenye uelewa mkubwa katika matumizi endelevu ya wanyamapori. Kutokana na mahitaji hayo, Kanuni za WMAs za mwaka 2018 zimeweka masharti ya wajumbe wanaounda mabaraza hayo kuwa na elimu isiyopungua kidato cha nne. Hata hivyo, utekelezaji wa Kanuni hizo umekabiliwa na changamoto ya malalamiko kuwa baadhi ya watu ambao hawana elimu tajwa wananyimwa haki ya kuwa wajumbe wa mabaraza. Katika kutatua changamoto hiyo, Wizara inafanyia marekebisho Kanuni hizo ili kuweka uwiano kati ya wajumbe wa mabaraza wenye elimu ya kidato cha nne na wasio kuwa na sifa hiyo.

Shoroba na Maeneo ya Mapito ya Wanyamapori

55. Mheshimiwa Spika, katika kuhakikisha ustawi wa wanyamapori na mazingira yao, Wizara imeandaa Kanuni za Shoroba, Maeneo ya Mtawanyiko, Maeneo ya Kinga na Mapito ya Wanyamapori. Kanuni hizo zitawezesha kuongeza ukubwa wa maeneo ya wanyamapori, kupatikana kwa mazalia na malisho ya wanyamapori na kuendeleza

tofauti za vinasaba kwa kuzuia kuzaliana kwa familia zenye uhusiano wa karibu. Aidha, shoroba na mapito ya wanyamapori 31 yamebainishwa baada ya kufanyiwa upembuzi yakinifu. Hata hivyo, maeneo na shoroba hizo yameendelea kutumika kwa shughuli za binadamu zikiwemo kilimo, ufugaji na makazi. Hali hiyo imesababisha kuzibwa kwa shoroba na kutokea kwa migogoro kati ya binadamu na wanyamapori. Katika kukabiliana na changamoto hiyo, Wizara itaendelea kushirikiana na OR-TAMISEMI; Wizara ya Ardhi, Nyumba na Makazi; Halmashauri; wananchi na wadau wengine kufungua shoroba husika na kuandaa mipango wa matumizi bora ya ardhi.

Utekelezaji wa majukumu mengine ya Wizara katika sekta ndogo ya wanyamapori, umefafanuliwa kuanzia ukurasa 34 mpaka 42.

Masuala Mahsusi ya Sekta Ndogo ya Mimitu na Nyuki

Nishati inayotokana na kuni na mkaa

56. Mheshimiwa Spika, ili kupunguza matumizi ya mkaa na kuhifadhi mazingira, Wizara imeendelea kuhimiza na kushauri wadau na taasisi binafsi kuongeza uzalishaji na matumizi ya nishati mbadala. Katika kutekeleza hilo, mikutano minne ya uhamasishaji imefanyika kwa vikundi vinne vya PORECO, TaTEDO, MBALAWALA na MAKAMBI kuhusu matumizi ya nishati ya makaa ya mawe kwa matumizi ya kupikia. Aidha, vikundi sita vinavyojihusisha na utengenezaji wa mkaa vilipatiwa mafunzo ya utaratibu wa sheria wa kusafirisha mazao ya mimitu. Vilevile, vijiji vya Masungula, Igale na Kilimampimbi katika kanda ya nyanda za juu kusini vimewezeshwa kuanzisha mashamba ya miti yenye ekari 10 kwa ajili ya kuzalisha nishati ya kuni na mkaa.

Kiwanda cha Kuzalisha Karatasi cha Mufindi (Mufindi Paper Mills)

57. Mheshimiwa Spika, Wizara imefanya utafiti wa bei za tetefya katika nchi jirani ili kuhakikisha kuwa ada na tozo za miti katika Shamba la Miti Sao Hill zinaendana na gharama za kukuza miti. Matokeo ya utafiti yanaonesha kuwa ada ya tozo kwa miti inayotumika kutengeneza tetefya nchini zipo chini ikilinganishwa na nchi jirani. Kufuatia matokeo hayo, Wizara imefanya marekebisho ya ada na tozo kwa miti inayotumika kutengeza tetefya kutoka Shilingi 19,400 hadi Shilingi 21,450 kwa mita moja ya ujazo wa miti.

Utekelezaji wa majukumu mengine ya Wizara katika sekta ndogo ya misitu na ufugaji nyuki, umefafanuliwa kuanzia ukurasa 44 mpaka 51.

Masuala Mahsusi ya Sekta Ndogo ya Utalii

Mradi wa Kuendeleza Mazao ya Utalii yenye Matokeo ya Haraka

58. Mheshimiwa Spika, Wizara imeanza kuandaa Mradi wenye lengo la kupanua wigo na kuendeleza mazao ya utalii yenye matokeo ya haraka. Msukumo huo unatokana na tasnia ya utalii nchini kutegemea zaidi utalii wa wanyamapori. Upanuzi wa wigo wa mazao ya utalii kwa aina na jiografia utasaidia kuwa na utalii endelevu na kuongeza pato la Taifa. Aidha, Tanzania ina fursa kubwa za kuendeleza utalii wa fukwe, meli na mikutano kutokana na kuwepo kwa ukanda wa pwani ya bahari ya Hindi na maziwa makuu (Victoria, Tanganyika na Nyasa). Vilevile, kuwepo kwa viwanja vikubwa vya ndege vya JNIA, KIA, Mwanza na Songwe kunaweka mazingira wezeshi ya kuanzisha na kuendeleza utalii wa fukwe, meli na mikutano. Kutokana na fursa hizo, mradi unaotayarishwa utaanza kutekelezwa katika maeneo ya bandari ya Dar es Salaam na Kigamboni.

Kuboresha Mafunzo Kuendana na Mahitaji ya Soko

59. Mheshimiwa Spika, ili kuboresha utoaji wa elimu yenye weledi na kukidhi viwango katika sekta ya utalii na ukarimu, Wizara imewezesha wakufunzi saba kupata mafunzo ya muda mrefu na 31 mafunzo ya muda mfupi. Aidha, watumishi 73 wa kada mbalimbali wamepatiwa mafunzo ili kuboresha utendaji kazi.

Utekelezaji wa majukumu mengine ya Wizara katika sekta ndogo ya utalii, umefafanuliwa kuanzia ukurasa 52 mpaka 55.

Masuala Mahsusi ya Sekta Ndogo ya Mambo ya Kale

Tamasha la Urithi wa Taifa

60. Mheshimiwa Spika, Wizara kwa kushirikiana na Wizara ya Habari, Utamaduni, Sanaa na Michezo; sekta binafsi; na wadau wengine imefanya maadhimisho ya

Tamasha la Urithi wa Mtanzania (*Urithi festival*) kwa mara ya kwanza katika mikoa ya Dodoma, Dar es Salaam na Arusha; Zanzibar; na wilaya ya Karatu. Lengo la tamasha hilo ni kuongeza wigo wa mazao ya utalii, uelewa wa wageni kuhusu Tanzania, na idadi ya siku ambazo watalii watakaa nchini. Tamasha limejielekeza kwenye historia, utamaduni, malikale, lugha, chakula, mavazi, imani, mila na desturi. Tamasha hilo litaendelea kufanyika Septemba kila mwaka katika mikoa yote Tanzania Bara ili kunadi urithi na utamaduni wa mtanzania ndani na nje ya nchi kama zao la utalii.

Utekelezaji wa majukumu mengine ya Wizara katika sekta ndogo ya mambo ya kale, umefafanuliwa kuanzia ukurasa 56 mpaka 59.

Miradi ya Maendeleo

61. Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea kutekeleza miradi 11 ya maendeleo ambayo inalenga kuimarisha usimamizi wa maliasili na kuendeleza utalii Kanda ya Kusini; usimamizi endelevu wa ikolojia ya ardhievu ya Bonde la Mto Kilombero na Mto Rufiji; kujenga uwezo wa maeneo ya hifadhi, mapori ya akiba na Kikosi Dhidi ya Ujangili; kupanda miti kibiashara; kujenga uwezo wa jamii katika kusimamia misitu; kujenga uwezo wa taasisi na mafunzo ya misitu na ufugaji nyuki; kuwezesha wananchi kunufaika na misitu na uhifadhi wa misitu ya mazingira asilia.

Utekelezaji wa Majukumu ya Kimkakati

62. Mheshimiwa Spika, Mradi wa kuzalisha umeme Rufiji unatekelezwa na Wizara ya Nishati, ambapo eneo la mradi liko katika Pori la Akiba Selous. Katika utekelezaji wa mradi huo, Wizara imefanya tathmini ya maliasili zinazopatikana kwenye eneo la mradi ili kutambua spishi za mimea na wanyamapori zinazoweza kuwa hatarini kutoweka na thamani ya mazao ya misitu yatakayovunwa na kuuzwa kibiashara. Kutokana na tathmini hiyo, Wizara imeandaa mpango wa kuhifadhi spishi zilizo hatarini kutoweka na kukata miti katika eneo ambalo bwawa litajengwa. Aidha, Wizara imeimarisha ulinzi katika maeneo ya lindimaji na kutoa wataalam wa uhifadhi kwenye eneo la Mradi.

Changamoto na Utatuzi Wake

63. Mheshimiwa Spika, baadhi ya changamoto zilizojitokeza katika utekelezaji wa majukumu ya Wizara ni pamoja na upungufu wa vitendea kazi na miundombinu duni, na ongezeko la migongano kati ya binadamu na wanyamapori. Aidha, matumizi yasiyo endelevu ya maliasili na uharibifu wa malikale, mabadiliko ya tabianchi, kuenea kwa hali ya jangwa na mmomonyoko wa ardhi, na uchomaji moto ovyo yameendelea kuathiri ubora wa maliasili na malikale. Changamoto nyingine ni maeneo ya shoroba kutumika kwa shughuli za binadamu ambazo zinazuia wanyamapori kupita kutoka eneo moja kwenda jingine, na uchimbaji wa madini kwenye maeneo ya hifadhi.

64. Mheshimiwa Spika, Wizara imejipanga kuchukua hatua mbalimbali za kukabiliana na changamoto zilizojitokeza. Hatua hizo ni pamoja na kuhimiza matumizi ya teknolojia katika uvunaji na uchakataji wa mazao ya misitu na nyuki; na kuhamasisha na kutekeleza mikakati ya upandaji miti, kuhifadhi maeneo ya ardhioevu na misitu ya lindimaji. Aidha, Wizara itaendelea kuhimiza matumizi ya nishati mbadala ili kupunguza uharibifu wa misitu, kuongeza wigo wa mazao ya utalii na utangazaji wa vivutio vya utalii, kushirikisha wadau katika uhifadhi wa maliasili na malikale, na kuendeleza utalii. Vilevile, Wizara itatekeleza mikakati ya kujenga uwezo wa kusimamia maliasili, malikale na maendeleo ya utalii, kufanya mapitio ya sera, sheria na kanuni zinazosimamia maliasili, malikale na utalii, na kudumisha ushirikiano wa kikanda na kimataifa.

MPANGO NA BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2019/2020

Ukusanyaji Maduhuli na Matumizi ya Kawaida na Maendeleo

65. Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha 2019/2020, Wizara inakadiria kukusanya **Shilingi 71,538,430,944** kutoka katika vyanzo vya idara, mifuko na taasisi zilizo chini yake. Kati ya fedha hizo, idara zitakusanya **Shilingi 22,671,945,992**, Taasisi zinazopata ruzuku zitakusanya **Shilingi 26,987,619,944.27**, na Mifuko ya uhifadhi ya TWPF na TaFF itakusanya **Shilingi 21,878,865,008**. Aidha, **Shilingi 701,805,841,651** zinakadiriwa kukusanywa na TANAPA (**Shilingi 314,098,689,717**), NCAA (**Shilingi 169,141,823,000**), TAWA (**Shilingi 65,081,946,946**) na TFS (**Shilingi**

153,483,381,988). Taasisi hizo hukusanya maduhuli kwa ajili ya kutekeleza majukumu yao na kuchangia katika Mfuko Mkuu wa Serikali, mifuko ya uhifadhi na maendeleo ya utalii.

66. Mheshimiwa Spika, Wizara inakadiria kutumia **Shilingi 120,202,638,734**. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 71,312,649,000** ni kwa ajili ya matumizi ya kawaida na **Shilingi 48,889,988,734** miradi ya maendeleo. Makadirio ya matumizi ya kawaida yanajumuisha makadirio ya mishahara - **Shilingi 52,589,344,000** na makadirio ya matumizi mengineyo - **Shilingi 18,723,305,000**. Aidha, **Shilingi 48,889,988,734** zitatumika kutekeleza miradi ya maendeleo. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 47,889,988,734** zitatoka kwa washirika wa maendeleo na **Shilingi 1,000,000,000** zitatoka kwenye Mfuko Mkuu wa Serikali.

Sera, Sheria na Kanuni

67. Mheshimiwa Spika, Wizara itakamilisha nyaraka za Baraza la Mawaziri kuhusu Sera za Taifa za Misitu (2019) na Utalii (2019) na kukamilisha mapitio ya Sheria ya Mambo ya Kale. Aidha, Wizara itafanya mapitio ya Sera ya Taifa ya Ufugaji Nyuki na Sheria ya Misitu Sura 323. Vilevile, Sheria ya Kuhifadhi Wanyamapori Sura 283, Sheria za Shirika la Hifadhi za Taifa na Mamlaka ya Hifadhi Ngorongoro zitaunganishwa na kuwa sheria moja ambayo itajumuisha Mamlaka ya Usimamizi wa Wanyamapori Tanzania. Pia, Sheria Namba 5 ya mwaka 1980 iliyoanzisha TAFORI na Mpango wa Taifa wa II wa Utafiti wa Misitu (NAFORM II (2011 – 2020) utaendelea kufanyiwa mapitio.

Masuala Mtambuka

Kuimarisha Ulinzi wa Maliasili na Malikale

68. Mheshimiwa Spika, katika kuimarisha ulinzi na kudhibiti ujangili, Wizara itaendelea kufanya doria za ndani na nje ya maeneo ya hifadhi. Aidha, Wizara itaendelea kushirikiana na vyombo vya ulinzi na usalama. Vilevile, Wizara itakamilisha

taratibu za uanzishwaji wa Jeshi Usu ikiwa ni pamoja na kutoa mafunzo kwa watumishi na kununua vifaa mbalimbali.

Kubadili Hadhi Maeneo ya Hifadhi

69. Mheshimiwa Spika, Wizara itaendelea na taratibu za kubadilisha hadhi maeneo ya hifadhi na yasiyohifadhiwa ili kukabiliana na changamoto za uharibifu wa maliasili na mazingira. Katika kutekeleza azma hiyo, Jumuiya ya Hifadhi ya Wami – Mbiki na mapori ya Litumbandyosi na Gesimazowa yatabadilishwa kuwa mapori ya akiba. Aidha, eneo la ardhievu la Ziwa Natron litabadilishwa kuwa hifadhi ya ardhievu. Vilevile, Wizara itakamilisha taratibu za kubadili hadhi ya mapori ya akiba Kigosi, Moyowosi na Ugalla kuwa hifadhi za Taifa. Pia, Wizara itabadilisha hadhi misitu 12 kuwa misitu ya hifadhi ya mazingira asilia. Misitu hiyo ni Hassama *Hills* na Nou (Mbulu na Babati), Uzigua (Bagamoyo na Handeni), Pugu na Kazimzumbwi (Kisarawe); na misitu iliyopo katika vilima vya Mbarika ambako kuna misitu ya hifadhi ya Lugamba, Sali, Mahenge Scarp, Mselezi, Myowe, Nawenge (Mahenge) na Kimboza (Morogoro).

Kutatua Migogoro

70. Mheshimiwa Spika, Wizara itashirikiana na wadau kuendelea kutatua migogoro katika maeneo ya hifadhi. Kazi zitakazotekelezwa na TANAPA ni kutoa elimu kwa jamii na kuwezesha uandaaji wa mipango ya matumizi bora ya ardhi ya vijiji 95 vinavyopakana na hifadhi za Taifa za Kilimanjaro, Arusha, Mkomazi na Saadani. Kazi nyingine ni kusajili Matangazo ya Serikali yaliyoanzisha hifadhi za Taifa (Serengeti, Tarangire, Katavi, Mikumi, Udzungwa na Mahale) na kupata namba "*Plan Number*"; kusafisha mipaka yenye urefu wa kilomita 896; na kuweka alama 25 za kudumu za mipaka kwenye hifadhi za Taifa za Saadani, Burigi, Biharamulo, Kimisi na Ziwa Manyara. Aidha, mgogoro wa mipaka na vijiji saba vya wilaya ya Serengeti (Hifadhi ya Serengeti) utashughulikiwa; na kutoa fidia kwa wananchi wa vijiji 33 vya Usangu (Hifadhi ya Ruaha), Kalilani (Hifadhi ya Mahale), na Kimotorok (Hifadhi ya Tarangire).

71. Mheshimiwa Spika, TFS itaendelea kushirikiana na Tume ya Taifa ya Matumizi ya Ardhi (NLUPC) kutayarisha mipango shirikishi ya matumizi bora ya ardhi katika vijiji

100 vinavyozunguka misitu ya hifadhi. Aidha, ulinzi wa misitu 106 ya hifadhi utaimarishwa kwa kupima upya na kuhakiki mipaka yenye urefu wa kilometa 759.4, kusafisha kilometa 408.2, kuweka vigingi 3,825, na mabango 1,016.

Kuendeleza na Kutangaza Vivutio vya Utalii

72. Mheshimiwa Spika, Wizara itaendelea kutangaza vivutio vya utalii ndani na nje ya nchi kupitia maonesho ya Sabasaba, Nanenane, Karibu Kusini, *East Africa Trade Fair*, Karibu Kili *Fair*, SITE; na matamasha ya Urithi (*Urithi Festival*) na Utamaduni wa Mtanzania. Aidha, Wizara itashiriki katika maonesho ya uwindaji wa kitalii yanayofanyika nchini Marekani kila mwaka (*Safari Club International* na *Dallas Club International*). Vilevile, Wizara itatangaza vivutio vya utalii katika nchi za Ulaya, Amerika, Australia na Asia kwa kushirikiana na ofisi za balozi, mawakala wa utalii, mabalozi wa hiari wa utalii, vyombo vya habari ikiwemo *Tanzania Safari Channel*, watu mashuhuri na mitandao ya kijamii. Pia, Wizara itashirikiana na Shirika la Ndege Tanzania (ATCL) kutangaza utalii katika nchi ambazo ndege za Shirika zinafanya safari. Hii itatoa fursa kwa watalii kuweza kutumia ndege zetu na itasaidia katika kupunguza gharama za safari za watalii.

73. Mheshimiwa Spika, Wizara itaendeleza mikakati ya kukuza utalii kanda ya kusini na maeneo ya hifadhi mpya za Biharamulo, Burigi, Kimisi, Ibanda na Rumanyika. Aidha, Wizara itaibua shughuli mpya za utalii ndani ya eneo la hifadhi ya NCAA ikiwemo ujenzi wa *walking trails* katika kreta za Empakai na Olmoti, kutengeneza mtandao wa barabara katika eneo la Ndutu na barabara za kushuka Kreta kuu. Vilevile, ukarabati wa miundombinu ya vivutio sita vya malikale ambayo ni Michoro ya Kolo (Kondoa), Magofu ya Kaole na Mji wa Zamani wa Bagamoyo, Tembe la Livingstone (Tabora), Jengo la Zamani la Afya (Tabora) na Magofu ya Tongoni (Tanga) utafanyika. Aidha, vituo vya malikale vya Caravan-Serai Bagamoyo, Kaburi (Mausoleum) la Mkwawa Kalenga, Eneo la zana za kale za mawe Isimila, Tembe la Dr. Livingstone Ujiji na nyumba ya Mwl. Nyerere Magomeni vitatangazwa katika masoko ya ndani na nje ya nchi.

74. Mheshimiwa Spika, TAWA itaendelea kuboresha huduma za utalii katika mapori ya akiba ili kuongeza ushindani na kuvutia watalii zaidi. Kazi zitakazofanyika ni pamoja

na kujenga hosteli za kisasa sita katika mapori ya akiba ya Swagaswaga (1) na Selous (5); na kambi 12 za kulala wageni katika mapori ya akiba Mpanga - Kipengere (1), Swagaswaga (4), eneo la Matambwe, Selous (4), na Kijereshi (3). Aidha, Mamlaka itajenga *picnic sites* sita katika mapori ya akiba ya Mpanga - Kipengere (1), Kijereshi (1), na eneo la Matambwe, Selous (4). Vilevile, Mamlaka itandaa mipango ya usimamizi wa mapori ya akiba ya Lukwati - Piti, Ikorongo - Grumeti na Pande. Pia, Mamlaka itafungua mtandao wa barabara za utalii zenye urefu wa Kilometa 300 katika mapori ya Mpanga - Kipengere, Swagaswaga, Selous, Maswa, Moyowosi - Kigosi na Rukwa - Lwafi na kukarabati viwanja viwili vya ndege vya Maswa na Mtemere, Selous.

75. Mheshimiwa Spika, TFS itaboresha miundombinu ya maeneo ya utalii ikolojia katika misitu ya hifadhi ya mazingira asilia kwa kujenga kilomita 41 za barabara mpya za misituni, kilomita 41 za njia za kutembea watalii, kambi 12 za kupumzikia wageni na minara mitatu ya kuona mandhari. Aidha, TFS itakarabati kilomita 214 za njia za kutembea watalii, kilomita 95 za barabara za msituni, kambi 19 za kupumzikia wageni na minara minne ya kuona mandhari.

Kuboresha Mifumo ya Ukusanyaji Maduhuli

76. Mheshimiwa Spika, Wizara itaendelea kuimarisha mifumo ya ukusanyaji maduhuli kwa kutumia mfumo wa GePG na MNRT Portal. NCAA itaimarisha na kuboresha mifumo ya kieletroniki katika mageti yote ya kuingia na kutoka kwenye hifadhi. Aidha, TANAPA itaimarisha mifumo ya malipo kwa kutumia simu za mkononi; kuendelea kuboresha mifumo ya *online booking*; kuboresha mifumo ya teknolojia katika malango ya hifadhi za Kilimanjaro (5), Tarangire (4), Mikumi (2), Udzungwa, Rubondo, Gombe, Arusha (3), Ziwa Manyara (3), Kitulo (3), Ruaha (4), Serengeti (14), Mkomazi (2), Katavi na Mahale (3). Vilevile, TFS itanunua mashine 100 za kielektroniki za ukusanyaji maduhuli zitakazotumika kwenye maeneo yaliyo mbali na miji na yenye changamoto za mawasiliano ya intaneti.

Ushirikishaji wa Wadau, Elimu na Uhamasishaji

77. Mheshimiwa Spika, Wizara itaendelea kushirikiana na Mamlaka za Serikali za Mitaa, wananchi wanaoishi jirani na maeneo ya hifadhi na washirika wa maendeleo, sekta binafsi na asasi zisizokuwa za kiserikali katika kutekeleza majukumu yake. TANAPA itatoa elimu ya uhifadhi kwa vikundi vya ulinzi shirikishi kwa viongozi 340 wa wilaya, kata, vijiji na Kamati za Maliasili za Vijiji vinavyozunguka hifadhi.

78. Mheshimiwa Spika, TFS itatoa mafunzo ya usimamizi wa misitu kwa Kamati za Maliasili za Vijiji 79; kuchangia shughuli za maendeleo kwa jamii zinazozunguka misitu kupitia miradi ya ufugaji wa nyuki, samaki na mbuzi wa maziwa; upandaji miti; na ujenzi wa madarasa katika shule 17. Aidha, wananchi na wadau wengine wa mazingira watashirikishwa kupanda miti milioni sita katika vyanzo vya maji na maeneo yaliyoharibika. Vilevile, miche milioni 1.5 itapandwa katika viunga vya Jiji la Dodoma katika kuendeleza programu ya kulifanya Jiji hilo kuwa kijani.

79. Elimu kwa umma juu ya uhifadhi na usimamizi wa rasilimali za misitu na nyuki, itaendelea kutolewa kwa njia mbalimbali ikiwa ni pamoja na kushiriki kwenye maonesho ya Saba Saba, Nane Nane, Siku ya Kupanda Miti Kitaifa, Siku ya Kutundika Mizinga Kitaifa, Siku ya Mazingira Duniani na Siku ya Utumishi wa Umma. Aidha, nakala 26,200 za machapisho mbalimbali zitasambazwa na kurusha vipindi 53 vya televisheni na 188 vya redio. Pia, NCAA itakamilisha uandaaji wa mpango mkakati wa elimu ya uhifadhi, itatoa elimu ya upandaji miti kwa kata 16 ndani na nje ya hifadhi na itapanda miti 400,000 ya asili.

Ushirikiano wa Kikanda na Kimataifa

80. Mheshimiwa Spika Wizara itaendelea kutekeleza mikataba mbalimbali ya ushirikiano wa kikanda na kimataifa katika nyanja za maliasili, malikale na utalii ambayo nchi imeridhia.

Miradi ya Maendeleo

81. Mheshimiwa Spika, Wizara itatekeleza miradi ya maendeleo ifuatayo:-

- (i) Mradi wa Kujenga Uwezo wa Maeneo ya Hifadhi, Mapori ya Akiba na Kikosi Dhidi ya Ujangili;
- (ii) Mradi wa Usimamizi Endelevu wa Maliasili;
- (iii) Mradi wa Kuzuia na Kupambana na Ujangili;
- (iv) Mradi wa Misitua ya Hifadhi ya Mazingira Asilia;
- (v) Mradi wa Kujenga Uwezo wa Taasisi na Mafunzo ya Misitua na Ufugaji Nyuki;
- (vi) Mradi wa Kujenga Uwezo wa Jamii katika Kusimamia Raslimali za Misitua kwa Tija na Misingi Endelevu;
- (vii) Mradi wa Kuongeza thamani kwa Mazao ya Misitua; na
- (viii) Mradi wa Kuendeleza Utalii Kanda ya Kusini (REGROW).

Mpango na Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2019/2020 umefafanuliwa kuanzia ukurasa 73 mpaka 83.

SHUKRANI

82. Mheshimiwa Spika, ninazishukuru nchi, mashirika, taasisi mbalimbali na marafiki wa uhifadhi kwa ushirikiano waliutoa katika kufanikisha utekelezaji wa majukumu ya Wizara yangu. Ninachukua fursa hii kutaja baadhi yao kama ifuatavyo: Serikali za Kanada, China, Ufini, Korea Kusini, Marekani, Norway, Ubelgiji, Ujerumani, Uswisi na Jumuiya ya nchi za Ulaya. Mashirika na taasisi ni pamoja na AWF, AWHF, ENABEL, FAO, FZS, GEF, GIZ, ILO, ICCROM, ICOM, ICOMOS, IUCN, KfW, NORAD, PAMS Foundation, Trade Aid, UNDP, UNESCO, UNWTO, USAID, WCS, WHC, World Bank, Wild Aid, WMF na WWF.

MAOMBI YA FEDHA KWA MWAKA WA FEDHA 2019/2020

83. Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha 2019/2020, ninaomba Bunge lako tukufu liidhinishe **Shilingi 120,202,638,734** kwa matumizi ya Fungu 69 - Wizara ya Maliasili na Utalii. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 71,312,649,000** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na **Shilingi 48,889,988,734** ni kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo.

84. Mheshimiwa Spika, fedha za Matumizi ya Kawaida zinajumuisha **Shilingi 52,589,344,000** za Mishahara na **Shilingi 18,723,305,000** za Matumizi Mengineyo. Aidha, Fedha za Maendeleo zinajumuisha **Shilingi 1,000,000,000** fedha za ndani na **Shilingi 47,889,988,734** fedha za nje.

HITIMISHO

85. Mheshimiwa Spika, ninaomba kuhitimisha kwa kukushukuru wewe binafsi na Waheshimiwa Wabunge wote kwa kunisikiliza. Hotuba hii itapatikana pia katika tovuti ya Wizara ya Maliasili na Utalii: www.mnrt.go.tz